

DIMENSIUNEA POLITICILOR CULTURALE ALE REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

Keywords

Cultur
Comunicare
Politici cultural

JEL Classification

P52, P59

Abstract

Culture is the one that renders european bond and can preserve a sustainable unity in such a vast diversity. In this context, the role that culture has in the spiritual development of each nation, and of the Moldovan citizens in particular, is obvious. Currently, a decisive role in the evolution of the culture and spirituality of the Republic of Moldova is held by the bilateral and multilateral cultural cooperation, conducted by the Department on External Relations and European Integration of the Ministry of Culture. In the context of bilateral cultural cooperation between Moldova and EU countries, special attention is given to the established cultural relations with Romania, France, and Italy.

Pe parcursul ultimelor decenii am fost martori ai mai multor evenimente politice, unele benefice pentru viitorul țării, altele tirbindu-i din identitatea culturală. Schimbări radicale în societate au avut loc începând cu 1989, când după afirmațiile lui N. Dabija ”mi s-a născut o nouă identitate națională care a adus la trezirea conștiinței naționale, la desfășurarea activităților culturale în societate”. Ulterior, la 27 august 1991 Republica Moldova se declară independentă, eveniment istoric precedat de un mare număr de mitinguri, marșuri de protest, greve, revendicările protestatarilor vizând recunoașterea oficială a identității lingvistice și culturale române, revenirea la alfabetul latin, decretarea limbii române în calitate de limbă de stat.

Odată cu adoptarea Constituției Republicii Moldova, în procesul de democratizare a culturii, a început o nouă etapă. În conformitate cu textul Constituției, cetățenilor li se acorda

dreptul la creație (art. 33). Cităm: „(1) Libertatea creației artistice și științifice este garantată. Creația nu este supusă cenzurii. (2) Dreptul cetățenilor la proprietatea intelectuală, interesele lor materiale și morale ce apar în legătură cu diverse genuri de creație intelectuală sunt apărute de lege [3]. Statul contribuie la promovarea, la dezvoltarea și la propagarea realizărilor culturii științifice naționale și mondiale” [1].

Au urmat mai multe evenimente de importanță majoră pentru viitorul european al țării, și anume: admiterea Republicii Moldova în Consiliul Europei (1995), intrarea în vigoare a Acordului de Parteneriat și Cooperare cu UE (1998), oferirea statutului de membru cu drepturi depline al Organizației Mondiale a Comerțului (2001), aderarea la Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est (2001), semnarea a zeci de tratate și convenții interguvernamentale în domeniul politicii, economiei și culturii.

Noile politici culturale ale Republicii Moldova, care urmau să fie elaborate, au fost axate pe principiile și obiectivele internaționale, adoptate la Conferința Interguvernamentală privind Politicile culturale pentru dezvoltare de la Stockholm (1998). În acest context, în 1999 a fost adoptat „Legea culturii”, act care face referință la majoritatea domeniilor de activitate culturală a populației, reglementând dezvoltarea întregului proces cultural. Prezenta lege, fiind constituită din apte capitole, face referință la majoritatea domeniilor de activitate culturală a populației, reglementând dezvoltarea întregului proces cultural [2].

Ulterior, în promovarea noilor politici culturale în Republica Moldova au fost elaborate și realizate următoarele programe: Programul de Stat pentru dezvoltarea culturii pe anii 1993-2000 și asigurarea protecției sociale a oamenilor de cultură (HG nr. 343 din 03.06.1993), Programul de Stat „Dezvoltarea și ocrotirea culturii și artei în Republica Moldova pentru anii 1997-1998” (HG nr. 672 din 18.07.97), Programul sectorial de dezvoltare a bibliotecilor în Republica Moldova (1997-2000)”, Programul Național „Satul Moldovenesc” (2005-2015), Programul Național de informatizare a sferei culturii

și științifice este garantată. Creația nu este supusă cenzurii. (2) Dreptul cetățenilor la proprietatea intelectuală, interesele lor materiale și morale ce apar în legătură cu diverse genuri de creație intelectuală sunt apărute de lege [3]. Statul contribuie la promovarea, la dezvoltarea și la propagarea realizărilor culturii științifice naționale și mondiale” [1].

În prezent, Ministerul Culturii s-a axat pe realizarea obiectivelor prioritare ale Programului de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bună stare 2011-2015”, în viziunea sa se înscriu:

- dezvoltarea artei contemporane ca mijloc de promovare și afirmarea culturii naționale, atât pe plan intern, cât și pe plan internațional;
- restabilirea activității și a infrastructurii culturale, în special în zonele rurale;
- finanțarea activităților culturale în conformitate cu prioritățile stabilite și pe bază de proiecte;
- promovarea culturii ca factor primordial al prosperității și dezvoltării identității naționale;
- promovarea valorilor culturale naționale ca parte componentă a patrimoniului cultural european.

La sfârșitul anului 2012, Ministerul Culturii a demarat dezbaterile publice pe marginea proiectului „Strategii de dezvoltare a culturii pentru perioada 2013-2020 „Cultura XXI/20”, scopul cărora constă în asigurarea unui mediu cultural durabil în Republica Moldova prin crearea unui sistem modern de conservare și punere în valoare a patrimoniului cultural, promovarea creativității artistice contemporane și a industriilor culturale, a diversității culturale și a dialogului, modernizarea instituțiilor de cultură și a managementului cultural, instituirea sistemului transparent și participativ de administrare și monitorizare a procesului cultural. Fiindcă integrarea europeană presupune un echilibru între valorile și principiile acceptate în comun, pe de o parte, și specificitatea națională și locală, pe de altă parte, politica culturală a Republicii Moldova trebuie să găsească mijloacele pentru a rămâne deschisă la schimbul de valori în contextul pieței europene integrate și, în același timp, pentru

a susine bogia, vitalitatea i diversitatea culturilor proprii [3].

În prezent, un rol decisiv în evoluția culturii și a spiritualității Republicii Moldova îl deține colaborarea culturală bilateral i multilateral , dirijată de Direc ia Rela ii Externe i Integrare European din cadrul Ministerului Culturii. În contextul cooperării culturale bilaterale a Republicii Moldova cu țările Uniunii Europene, o aten ie deosebit este acordat rela iilor culturale stabilite cu România, Franța, Italia.

Cooperarea cultural a Republicii Moldova cu România este marcat de activitatea literar , teatral , muzical , artele plastice, arhitectura, cinematografia, radio/televiziunea, arta fotografic , circul, arta popular , arhivele i bibliotecile, editarea de cri, cercetarea tiin ific , turismul cultural. Notabil este faptul c la 29 septembrie 2010 a fost inaugurat Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu”, care i-a propus drept scop edificarea unor pun i spirituale noi între cele dou maluri ale Prutului, dar i reg sirea i consolidarea comunit ii de limb , cultur i tradi ii. Cele mai importante evenimente organizate în 2013 au fost: expoziția omagial „80 de ani de la na terea poetului Nichita St nescu”, Festivalul Interna ional al colilor de Teatru i Film ClassFest (edi ia a III-a), Expoziția „Basarabia 1812-1947”, Festivalul Na ional de Interpretare Coral „Gavriil Musicescu”, Conferința „La Francophonie: d'un principe d'ordre interne de la France à une communauté mondiale” (sus inut de profesorul Klaus Bochmann, directorul Moldova Institut din Leipzig), Festivalul Interna ional de Poezie „Grigore Vieru” (edi ia a V-a), Conferința „Memoria f r istorie. Monumentele orașului, educația istoric i incendierea trecutului în epoca fierului de dup comunism” .a.

Referindu-ne la rela iile culturale moldo-franceze menționăm că la baza acestora stau crearea Alian ei Franceze din Moldova (1992), Tratatul de prietenie, de în elegere i cooperare (29 ianuarie 1993), Acordul de cooperare cultural , tiin ific i tehnic (24 noiembrie 1994), Conven ia

despre crearea claselor bilingve în Republica Moldova (4 septembrie 1998), Programul-cadru de cooperare i ac iune cultural franco-moldav (iulie 2000), Crearea Organiza iei Interna ionale a Francofoniei (ianuarie 2006), Ziua Interna ional a Francofoniei (20 martie). În prezent, Alian a Francez sus ine apte centre de resurse i informare despre Fran a contemporan în localit ile B li, Bobeica, Cahul, Tiraspol, Nisporeni, C l ra i i Ungheni. Drept rezultat al colaborării bilaterale, unele institu ii culturale din Moldova introduc experien a ora elor franceze, asigurând participarea doritorilor la „Nuit des Musées”, în cadrul c rora se încurajeaz tinerii de a vizita muzeele f r plata de intrare. Într-o sâmb t din luna mai unele muzee din Chi in u, la fel ca i celelalte peste 2000 muzee din 39 de ri, î i deschid pentru o noapte larg u ile, începând cu apusul soarelui i pân la o or matinal , devenind scene pentru spectacole, teatre, lectur i de cântec. Liantul dintre toate Alianțele din lume constituie Jurnalul interna ional al Fundației Alianța Franceză «Le Fil d'Alliances», care în octombrie 2012 a consacrat prima pagin a buletinului s u informativ celebrării celor 20 de ani ai Alianței Franceze din Moldova, precum i inaugurării noului Spațiu Médias Tech. O cunoa tere reciproc mai bun a cet enilor Moldovei i Fran ei a devenit posibil datorit televiziunii TV5 Monde i a radioului „Radio France International”. Anul 2013 a fost bogat în evenimente:

- a fost prezentat spectacolul de excep ie cu Nelly Cozaru: ”Edith Piaf : femeia care a iubit”;
- în incinta cinematograful Odeon, a fost proiectat filmul ”Europa Europa”;
- a fost desf urat cea de-a treia ediție a concursului de fotografie, lansat inițial în 2010;
- a fost organizat salonul EduFly cu tematica ”Oportunit i de dezvoltare pentru elevi”;
- a fost deschis Festivalul de Film Francez Online, care este la cea de-a treia ediție;

- a fost deschis propriul său cartier parizian cu numeroase buticuri și restaurante în centrul comercial MallDova (21 decembrie), fiind oferite cursuri gratuite de inițiere în limba franceză [4].

În conformitate cu direcțiile prioritare, reflectate în Concepția politicii externe a Republicii Moldova, Italia se plasează printre rile cu care Moldova dorește să dezvolte relații avantajoase de cooperare, caracterul acestora fiind determinat atât de ponderea Italiei în comunitatea internațională, cât și de comunitatea de origine latină, afinitățile de cultură și limbă, prezența numeroaselor cetățenilor moldoveni pe teritoriul acestei țări. În prezent, pe teritoriul Italiei sunt înregistrate mai multe asociații culturale ale moldovenilor, cum ar fi Asociația culturală italo-moldavă „Steaua Moldovei”, Asociația culturală „Immigrati Italia-Moldova”, Asociația culturală „Moldova”, Asociația socio-culturală „Mihai Eminescu”, Institutul de cooperare și dezvoltare „Italia-Moldova”, Asociația de promovare culturală „Dacia”, Asociația „Gazeta Basarabiei”, Asociația de promovare socio-culturală „Doina”, Institutul economic și cultural Italo-Moldav, Asociația socio-culturală „Speranza-Onlus”, Asociația culturală italo-moldavă „Plai”, Asociația culturală moldavă „Basarabia”, Asociația moldo-italiană pentru colaborare și integrare „A.M.I.C.I.” ș.a. Referindu-ne la colaborarea culturală a Italiei cu Republica Moldova pentru anul 2013, consemnăm organizarea mai multor evenimente, cum ar fi: concursul de creație literară și artistică destinat copiilor care provin din Republica Moldova sau România, programul pilot „Dor”, „Sărbătoarea popoarelor” din oraș Padova din 26 mai 2013, expoziția picturii Igor Sava, sărbătorirea „Măritorului 2013” etc. [5].

Ca și în cazul României, Franței și Italiei, relațiile culturale moldo-germane se caracterizează printr-o dezvoltare stabilă. În Germania, în scopul promovării valorilor noastre culturale și spirituale, activează Societatea culturală *Moldova*. În septembrie 2004 a fost fondată *Societatea moldovenilor*

din Germania, care reunește membrii diasporei moldovenești din RFG. Un rol activ îl joacă și *Uniunea nemților basarabeni*, reprezentanții creștin-ortodocșii germani de origine basarabească, care au revenit în Germania în anii 1939-1940) vizitează frecvent țara noastră, acordând un ajutor însemnat, în special, localităților de unde provin. Contactele bilaterale în domeniul științific și învățământului sunt promovate în conformitate cu Protocolul din anul 1998, care favorizează colaborarea directă între Serviciul German pentru Schimbul Academic (DAAD) și Ministerul Învățământului al Republicii Moldova, precum și între Conferința Rectorilor Instituțiilor de învățământ superior (HRK) și Consiliul Rectorilor din Republica Moldova. Germania acordă un sprijin consistent și prin oferirea bursei de studii și cercetări științifice studenților, savanților și funcționarilor moldoveni. O importantă realizare în domeniu o constituie inaugurarea la 1 martie 2006 a Institutului cultural Moldova, cu sediul la Leipzig. Scopul acestui Institut, unic în spațiul german și european, este promovarea dialogului și a contactelor cu instituțiile din Republica Moldova, susținerea cercetărilor științifice, organizarea conferințelor științifice și realizarea diferitelor proiecte în domeniile științifice și culturale [6].

Pe plan european, cooperarea culturală bilaterală este promovată și prin intermediul organizațiilor etnoculturale, în primul rând se înscriu Comunitatea moldovenilor din Austria, Asociația „EuroMoldova” (Republica Cehă), Asociația culturală a moldovenilor din Estonia „Luceafărul” (Republica Estonia), Asociația moldovenilor din Franța, Asociația moldovenilor „Assomoldave” (Republica Italiană), Asociația Moldova di Trento (Republica Italiană), Asociația comunității unite a moldovenilor ACUM (Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord), Organizația de caritate „Moldova Vision”: Comunitatea basarabenilor din Irlanda, Centrul cultural moldav (Republica Portugheză), Asociația Grupul de inițiativă

basarabean din Cluj-Napoca (România), Liga studenților basarabeni din România.

Republica Moldova participă la mai multe programe culturale europene. Pe 12 iunie 2012, în cadrul Programului pentru Cultură al Parteneriatului Estic, au fost lansate 15 proiecte regionale, în valoare de 8,2 milioane euro, finanțate de UE. Republica Moldova face parte din categoria țărilor terțe, participante la Programul Cultura (2007-2013), finanțat de Uniunea Europeană și gestionat de Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură și de Comisia Europeană – Direcția Generală pentru Educație și Cultură. Țara noastră face parte la acest program, participând la proiectul "Tradițiile și obiceiurile unor popoare asemănătoare", în colaborare cu Ministerul Culturii al Republicii Italiene. În domeniul educației, Republica Moldova are acces la Programul *Tempus* (al cărui obiectivul general constă în facilitarea cooperării în domeniul învățământului superior între statele membre ale UE și țările partenere din vecinătate) și la Programul *Erasmus Mundus* (care își propune să promoveze învățământul superior european și comunicarea interculturală la nivel mondial). Sub egida Consiliului European și a Comisiei Europene, Republica Moldova realizează Proiectul-Pilot "Reabilitarea patrimoniului cultural în orașele istorice" (PP2).

Cultura este cea care dă "liantul european și poate menține o unitate durabilă într-o atât de vastă diversitate". În acest context, este evident rolul pe care îl deține cultura în evoluția spirituală a fiecărui popor, în parte a cetățenilor Republicii Moldova.

Referințe bibliografice

- [1] Constituția Republicii Moldova. Monitorul Oficial, nr. 1, 18.08.1994.
- [2] Legea culturii. Nr.413-XIV din 27.05.99, în Monitorul Oficial, nr.83-86/401 din 05.08.1999.
- [3] Proiectul "Strategia dezvoltării culturii Republicii Moldova: 2013-2020", Chișinău, 2012.
- [4] www.alfr.md
- [5] <http://www.italia.mfa.md>
- [6] www.germania.mfa.md